

TASNİF DIŐI

Doküman Adı	Elektronik Ürün Senedi Piyasası Takas, Risk, Teminat ve Temerrüt Yönetimi Esasları Yönergesi	 TÜRİB
Doküman Tipi	Yönerge	
Doküman Sahibi Birim	Piyasalar Birimi	
Doküman Onay Makamı	Türkiye Ürün İhtisas Borsası A.Ş. Yönetim Kurulu	
Doküman Onay Tarihi	26/8/2024	
Doküman Revizyon Tarihi	-	
Bu dokümanın güncel versiyonu Türkiye Ürün İhtisas Borsası A.Ş.'nin kurumsal internet sitesinde yer almaktadır. Lütfen kullanmadan önce dokümanın güncelliğini kontrol ediniz.		

TÜRKİYE ÜRÜN İHTİSAS BORSASI A.Ş. ELEKTRONİK ÜRÜN SENEDİ PİYASASI TAKAS, RİSK, TEMİNAT VE TEMERRÜT YÖNETİMİ ESASLARI YÖNERGESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Dayanak, Tanımlar ve Kısaltmalar

Amaç

MADDE 1

(1) Bu yönerge, piyasada gerçekleştirilen alım satım işlemlerinden doğan taahhütlerin yerine getirilmesine yönelik takas işlemlerine, takas işlemlerinde doğacak risklerin yönetilmesine, işlemler nedeniyle doğacak yükümlülüklerin teminat altına alınmasına ve temerrüt yönetimine ilişkin esasları belirlemek amacıyla tanzim edilmiştir.

Kapsam

MADDE 2

(1) Bu yönerge, piyasada merkezi takas hizmeti sunacak olan takas merkezine, takas hizmetlerine, risk yönetimine, teminat saklama ve yönetimine, temerrüt yönetimine ilişkin hususları kapsar.

Dayanak

MADDE 3

(1) Bu yönerge, 10/8/2017 tarih ve 30150 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Ürün İhtisas Borsasının Kuruluş, Faaliyet, İşleyiş ve Denetim Usul ve Esasları Hakkında

YNG.PYS.005, Rev:000	Doküman Sahibi	26/8/2024 Tarih ve 19 Sayılı Yönetim Kurulu Kararı	Sayfa 1/7
----------------------	----------------	--	-----------

TASNİF DIŐI

Yönetmelik ve 20/4/2019 tarih ve 30751 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Türkiye Ürün İhtisas Borsasında Aracılık Faaliyetleri ile Aracıların Gözetimi ve Denetimi Hakkında Yönetmelik'e dayanılarak tanzim edilmiştir.

Tanımlar ve Kısaltmalar

MADDE 4

(1) Bu yönergede adı geçen;

a) **Bakanlık:** T.C. Ticaret Bakanlığını,

b) **Borsa:** Türkiye Ürün İhtisas Borsası Anonim Şirketi'ni,

c) **Elektronik Kayıt Kuralları:** ELÜSlerin oluşturulmasına, bu senetlere bağlı tüm hak ve yükümlülükler ile işlemlerin ilgili taraflar itibarıyla kayden izlenmesine ilişkin olarak EKK'nın önerisi üzerine Bakanlıkça belirlenen usul ve esasları,

ç) **Elektronik Kayıt Kuruluşu (EKK):** ELÜSlerin EKK sistemi üzerinden oluşturulmasını sağlamak, bu senetlere bağlı tüm hak ve yükümlülükler ile işlemleri ilgili taraflar itibarıyla kayden izlemek amacıyla Bakanlıktan lisans almış anonim şirketi,

d) **Elektronik ürün senedi (ELÜS):** Lisanslı depo işletmesince, Elektronik Kayıt Kurallarına uygun olarak EKK sistemi üzerinden oluşturulan elektronik kayıt,

e) **EKK üyesi:** EKK sisteminde kendi nezdinde tanımlı yatırımcı hesaplarında ELÜS saklaması yapan, Elektronik Kayıt Kuralları çerçevesinde EKK'ya üye olabileceği düzenlenenleri,

f) **Genel Müdür:** Borsa Genel Müdürü'nü,

g) **İşlem günü:** Piyasanın işlem yapılmak üzere açık olduğu günleri,

ğ) **Lisanslı depo işletmesi:** Tarım ürünlerinin depolanmasıyla iştigal eden ve 10/2/2005 tarihli ve 5300 sayılı Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Kanunu kapsamında geçerli bir lisans belgesine sahip anonim şirketi,

h) **Piyasa:** ELÜS Piyasası'nı,

ı) **Seans:** ELÜSlerin Borsa'da alım satım işlemleri için belirlenen zaman dilimini,

i) **Sistem:** Borsa tarafından işletilen, ELÜSlerin alım satım işlemlerinin gerçekleştirildiği sistemi,

j) **Takas:** Piyasada gerçekleşen işlemlerle ilgili olarak ortaya çıkan yükümlülüklerin, Borsa Yönetim Kurulu tarafından belirlenen süre ve şartlarda, takas merkezi üyesi kuruluşlar tarafından yerine getirilmesi suretiyle takas merkezi ve EKK tarafından taraflar arasında nakit veya diğer varlıkların aktarımını sağlayan süreçlerin tamamını,

YNG.PYS.005, Rev:000	Doküman Sahibi	26/8/2024 Tarih ve 19 Sayılı Yönetim Kurulu Kararı	Sayfa 2/7
----------------------	----------------	--	-----------

TASNİF DIŐI

k) **Takas merkezi:** Yönetim Kurulu tarafından takas merkezi olarak görevlendirilen İstanbul Takas ve Saklama Bankası A.Ő.yi,

l) **Takas merkezi üyesi:** Borsa tarafından işletilen piyasalarda alım satıma aracılık yapmak üzere Bakanlıktan faaliyet izni alarak Borsa üyesi olarak kabul edilerek piyasalarda gerçekleştirilen işlemlerin takasını yerine getiren ürün piyasası aracı kurumları ile üyelere takas ve saklama hizmeti vermesi hususunda Borsa tarafından izin verilen Sermaye Piyasası Kanunu'nun 37 nci maddesinin birinci fıkrasındaki yatırım hizmet ve faaliyetlerinden (a), (b), (c), (e) ve (f) bentlerinde yer alanları münhasıran yapmak üzere Sermaye Piyasası Kurulu tarafından yetkilendirilen yatırım kuruluşları ile 19/10/2005 tarihli ve 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nda tanımlanan bankalar ile üyelere takas merkezine üye olarak kabul edilenleri,

m) **Ürün:** Bakanlıkça çıkarılan tebliğlerle düzenlenen, depolanmaya uygun nitelikteki ve standardize edilebilen temel ve işlenmiş tarım ürünlerini,

n) **Üye:** Borsa tarafından işletilen piyasalarda alım satıma aracılık yapmak üzere Borsa tarafından Borsa üyesi olarak kabul edilen ürün piyasası aracı kurumlarını,

o) **Yönetim Kurulu:** Borsa Yönetim Kurulu'nu,

ö) **Yönetmelik:** 10/8/2017 tarihli ve 30150 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Ürün İhtisas Borsasının Kuruluş, Faaliyet, İşleyiş ve Denetim Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik'i

ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Takas Merkezine İlişkin Esaslar

Takas Merkezi

MADDE 5

(1) Takas merkezi, piyasada gerçekleştirilen alım satım işlemlerinden doğan ELÜS'ün teslimi ve bedellerinin nakit olarak ödenmesine ilişkin taahhütlerin yerine getirilmesi için takasın yapıldığı, yükümlülüklerin vadesinde yerine getirilmesini teminen risk ve teminat ile temerrüdün yönetildiği merkez olup piyasada gerçekleştirilen işlemlere ilişkin olarak bu hizmet takas merkezi tarafından verilir.

(2) Yatırımcıların üyeler aracılığıyla gerçekleştirdiği alım satım işlemlerinden doğan ELÜS teslim etme veya teslim alma taahhütleri ile alım satıma konu olan ELÜS karşılığındaki nakit ödeme taahhütleri takas merkezi üyesi aracılığıyla sonuçlandırılır.

(3) Takas merkezi üyesi kuruluşlar, takas merkezi düzenlemeleri çerçevesinde takas ve teminat işlemlerinin gerektireceği hesapları takas merkezi nezdinde açar.

YNG.PYS.005, Rev:000	Doküman Sahibi	26/8/2024 Tarih ve 19 Sayılı Yönetim Kurulu Kararı	Sayfa 3/7
----------------------	----------------	--	-----------

TASNİF DIŐI

(4) Takas merkezi; takas, risk yönetimi, teminat saklama ve yönetimi ile temerrüt yönetimi hizmetleri ile ilgili olarak üstlendiği yükümlölükler nedeniyle Borsa'ya karşı sorumludur.

Takas Merkezi Üyeliği

MADDE 6

(1) Takas merkezi üyelik esasları Borsa mevzuatına uygun olarak takas merkezi tarafından belirlenir.

(2) Takas merkezi üyelerinin takas merkezindeki faaliyetleri, takas merkezince kısıtlanabilir ve faaliyetleri kısıtlanan takas merkezi üyesinin mevcut pozisyonlarının kısmen veya tamamen takas merkezi tarafından tasfiyesine karar verilebilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Takas, Risk, Teminat ve Temerrüt Esasları

Takas İşlemleri

MADDE 7

(1) Takas işlemleri, takas merkezi tarafından sağlanan altyapı ile takas merkezi sistemine erişilerek takas üyeleri tarafından gerçekleştirilir.

Takas İşlemleri İçin Teslim ve Ödeme

MADDE 8

(1) Yatırımcıların alım emri verdikleri ELÜSlere ilişkin bedeli, ilgili takas merkezi üyesi kuruluş nezdindeki hesabına alım emri sisteme iletilmeden önce yatırması gerekir. Yatırımcıların satış emri verdikleri ELÜSleri, satış emri sisteme iletilmeden önce EKK üyesi nezdindeki saklama hesabında hazır bulundurması gerekir.

(2) Takas merkezi, bu yönergenin 9 uncu maddesinde belirtilen süreler çerçevesinde takasa konu işlemlerden doğan hak ve yükümlölükleri, ilgili takas hesaplarını kullanarak yerine getirir. Yönergenin 9 uncu maddesinde belirtilen süreler içerisinde takas yükümlölüklerini yerine getirmeyen üyelerin takas alacakları ödenmez.

(3) Piyasa düzenlemeleri çerçevesinde ELÜS işlemlerinin takasında takas merkezi üyesi ve ELÜS bazında çok taraflı netleştirme ile net takas ya da sözleşme bazında takas baz alınarak birebir sözleşme bazında takas yapılır.

YNG.PYS.005, Rev:000	Doküman Sahibi	26/8/2024 Tarih ve 19 Sayılı Yönetim Kurulu Kararı	Sayfa 4/7
----------------------	----------------	--	-----------

TASNİF DIŐI

(4) Takas, teslim karşılığı ödeme prensibi çerçevesinde; satın aldığı ELÜSlerin bedelini ödeyen takas merkezi üyesine ELÜS teslimatı, sattığı ELÜSleri teslim eden takas merkezi üyesine nakit ödeme yapılmak kaydıyla sonuçlandırılır. Takas yöntemine bağlı olarak kısmi teslim dolayısıyla kısmi ödeme yapılabilir.

(5) Borsa'da işlem gören ELÜSlerin alım satıma konu edilebilmesi ve takasının sonuçlandırılabilmesi için EKK nezdindeki yatırımcı hesabında bulunan ELÜSler üzerinde haciz, rehin, ihtiyati tedbir ve benzeri herhangi bir takyidat tesis edilmemiş olması gerekir.

(6) Lisanslı depoculuk tazmin fonu payı, lisanslı depo kira ve fire ücreti, Borsa hizmet ve tescil ücreti ve Borsa tarafından belirlenen diğer ücretler takas merkezi üyesinin piyasa alacaklarından ve/veya ilgili hesaplarından tahsil edilir ve ilgili kuruluşun takas merkezi nezdindeki hesabına Borsa'nın belirleyeceği sıraya göre takas merkezi tarafından transfer edilir.

Takas İşlemlerine İlişkin Süreler

MADDE 9

(1) Borsa bünyesinde tam ya da yarım işlem günü için prosedürde belirlenen seans saatleri içerisinde gerçekleştirilen ELÜS işlemlerinin takasının, seansın tamamlanmasını takiben aynı işlem günü gerçekleştirilmesi esastır.

(2) Takas tarih ve süreleri Borsa'nın görüşü alınarak takas merkezi tarafından belirlenir ve takas merkezi üyelerine duyurulur.

(3) Takas süresi; takas, saklama, ödeme veya teknik aksaklıklardan kaynaklanan sorunlar veya olağanüstü haller nedeniyle, Genel Müdür'ün uygun görüşü alınmak suretiyle takas merkezi tarafından geçici olarak değiştirilebilir. Anılan durumda söz konusu değişiklik Borsa'nın internet sitesinde ve ayrıca takas merkezi tarafından takas merkezi üyelerine duyurulur.

Para Birimi

MADDE 10

(1) Piyasada gerçekleştirilen işlemlerden kaynaklanan nakit takas yükümlülüklerinin yerine getirilmesinde işlemlerin gerçekleştirildiği para birimi kullanılır.

YNG.PYS.005, Rev:000	Doküman Sahibi	26/8/2024 Tarih ve 19 Sayılı Yönetim Kurulu Kararı	Sayfa 5/7
----------------------	----------------	--	-----------

TASNİF DIŐI

Temerrüt

MADDE 11

(1) Piyasada gerçekleştirilen işlemlere ilişkin nakit ve ELÜS yükümlölüklerinin takas son saati itibarıyla takas merkezi nezdinde yerine getirilmemesi durumunda ilgili takas merkezi üyesi, herhangi bir ihbara gerek kalmaksızın temerrüde düşmüş sayılır.

(2) Takas merkezi üyelerinin işlemlerden doğan yükümlölüklerini veya teminat ya da garanti fonu katkı payı tamamlama yükümlölüklerini zamanında yerine getirmemeleri durumunda uygulanacak temerrüt süreci ile temerrüdün sonuçları Borsa'nın görüşü alınarak takas merkezi tarafından belirlenir.

(3) Borsa'dan, EKK'dan, takas merkezinden veya Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası A.ř.'den kaynaklı nedenlerle yükümlölüklerin yerine getirilememesi halinde temerrüt hükümleri uygulanmaz.

Risk ve Teminat Yönetimi

MADDE 12

(1) Piyasada gerçekleştirilen işlemlerden kaynaklanan risklerin yönetimi, Borsa'nın görüşü alınarak oluşturulan esaslar çerçevesinde takas merkezi tarafından yerine getirilir.

(2) Piyasada gerçekleştirilen işlemlerden kaynaklı üyelerin risk durumu takas merkezi tarafından Borsa'ya anlık olarak iletilir. Piyasada gerçekleştirilen işlemlerden kaynaklanan risklerin yönetilmesi amacıyla üyelerden ve/veya takas merkezi üyelerinden teminat ve garanti fonu katkı payı talep edilir. Üyelerin işlemlerinden kaynaklı risk yönetimi çerçevesinde teminat ve garanti fonu katkı payına ilişkin yükümlölükleri ile teminat ve garanti fonu katkısı olarak kabul edilecek varlıklar ile kompozisyon limitleri, değerleme katsayıları ile kullanım esasları, TL varlıkların nemalandırılması, karşılanacak zararların limit ve tutarları ile ödeme şartları ve diğer hususlar Borsa'nın görüşü alınarak takas merkezi tarafından belirlenir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Diğer Hükümler

Ücret ve Komisyonlar

MADDE 13

(1) Takas merkezinin hizmetlerine ilişkin alınacak ücret ve komisyonlar Borsa'nın görüşü alınarak belirlenir ve takas merkezi tarafından duyurulur.

YNG.PYS.005, Rev:000	Doküman Sahibi	26/8/2024 Tarih ve 19 Sayılı Yönetim Kurulu Kararı	Sayfa 6/7
----------------------	----------------	--	-----------

TASNİF DIŐI

Olağanüstü Durumlarda Alınacak Tedbirler

MADDE 14

(1) Takas merkezi, takas işlemlerinin olumsuz etkileneceğini öngördüğü olağanüstü durumların varlığı halinde alınacak önlemleri mevzuat çerçevesinde belirlemeye ve uygulamaya yetkilidir.

(2) Takas işlemlerini olumsuz etkileyeceği öngörülen olağanüstü durumlar ile bu durumların varlığı halinde alınacak önlemler ile yapılacak uygulamalar takas merkezi tarafından Borsa'ya derhal bildirilir.

Yürürlükten Kaldırma

MADDE 15

(1) Bu yönergenin yürürlüğe girmesiyle birlikte 2/7/2019 tarihli Yönetim Kurulu kararıyla kabul edilerek yürürlüğe giren Elektronik Ürün Senedi Piyasası Takas ve Temerrüt İşlemleri Yönergesi yürürlükten kalkar.

Yürürlük

MADDE 16

(1) Bu yönerge, Yönetmelik'in 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (ç) bendi çerçevesinde, Bakanlık ve Sermaye Piyasası Kurulu'nun uygun görüşü alınmak suretiyle, 26/8/2024 tarih ve 19 sayılı Yönetim Kurulu kararıyla kabul edilmiş olup üyelerin piyasada alım satıma aracılık yapmaya başladığı tarihte yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 17

(1) Bu yönerge hükümlerini Genel Müdür yürütür.

YNG.PYS.005, Rev:000	Doküman Sahibi	26/8/2024 Tarih ve 19 Sayılı Yönetim Kurulu Kararı	Sayfa 7/7
----------------------	----------------	--	-----------